

**ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ОБЛІКУ УКРАЇНСЬКИХ
ЕМІГРАНТІВ МАНЧЕСТЕРА (ОБ'ЄДНАНЕ КОРОЛІВСТВО) НА
ПОЧАТКУ XX СТ.**

Цяпута Андрій,

здобувач вищої освіти третього рівня
історичного факультету
Тернопільського національного
педагогічного університету імені
Володимира Гнатюка
e-mail: andriy.tsy@gmail.com

Науковий керівник: **Елла Бистрицька,**
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри всесвітньої історії та
релігієзнавства Тернопільського
національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Масові еміграційні процеси українського населення, що активізувалися наприкінці XIX ст., були зумовлені комплексом глибинних соціально-економічних чинників, що склалися на українських землях у складі Австро-Угорської імперії. Ключовою детермінантою виступало так зване «аграрне перенаселення», особливо характерне для Східної Галичини та Лемківщини [1]. Недостатній рівень промислового розвитку як на регіональному, так і на загальнодержавному рівні, був неспроможний абсорбувати надлишок робочої сили, що утворювався в аграрному секторі. Згідно з даними 1900-х рр. у Східній Галичині щільність сільськогосподарського населення сягала 67 осіб на 1 км², а середній селянський наділ скоротився з 3 га у 1880 р. до 2,5 га у 1900 р. Згідно з підрахунками науковців, на початку XX ст. у Східній та Західній Галичині налічувалося близько 1,2 мільйона осіб «зайвої» робочої сили [2, с. 65]. Практика сезонних заробітків лише частково пом'якшувала проблему, не вирішуючи її системно. У таких умовах зовнішня трудова еміграція розглядалася значною частиною українського населення чи не єдиним ефективним способом покращення матеріального становища.

Соціальний портрет типового українського емігранта першої хвилі характеризувався переважно молодим віком, селянським походженням, відсутністю власної родини та низьким рівнем статків. Економічна мотивація виїзду закордон була домінуючою: заробіток коштів для покриття витрат на подорож, сплати можливих боргів та, головне, акумуляції капіталу для придбання землі та розбудови власного господарства на батьківщині.

Первинні міграційні установки передбачали тимчасовий характер перебування за кордоном із подальшим поверненням в Україну. Лише з часом, під впливом різних обставин, відбувалася поступова переорієнтація з тимчасової на постійну еміграцію [3, р. 15]. Велика Британія на цьому етапі переважно виступала як транзитна країна на шляху українських емігрантів до Північної та Південної Америки.

Зафіксовано, що перша значна група українських емігрантів, оселилася в Манчестері між 1890-ми роками та Першою світовою війною. Це було близько 500 родин, дорослі члени яких працювали переважно у текстильній галузі. Цих переселенців згодом стали називати «українськими манчестерцями» (Ukrainian Mancunians) [4, р. 19].

Важливим фактором, що сприяв адаптації українців у Манчестері та інших британських містах, була тісна взаємодія з єврейськими громадами. Як правило, це були вихідці з Галичина, Поділля, Волині та Київщини, які на той час входили до складу Австро-Угорщини та Російської імперії. Чимало українських переселенців знаходили роботу на підприємствах, що належали євреям, зокрема у швейній та капелюшній промисловості [5, р. 120]. Чоловіки переважно працювали в майстернях, а жінки виконували швейну роботу вдома. Відомі випадки, коли українці протягом тривалого часу проживання у Великій Британії не опановували англійську мову, оскільки мовного бар'єру в їхньому робочому та побутовому оточенні практично не існувало.

Дослідження історії української діаспори у Великій Британії зазначеного періоду ускладнюється проблемою коректної національної ідентифікації емігрантів в офіційних документах. Відсутність української державності на політичній карті світу призводила до того, що українців реєстрували не за національною ознакою, а за громадянством країн, до складу яких входили українські етнічні території. Підданих Австро-Угорської імперії часто ідентифікували як «русинів» (Ruthenians), «австрійців», «угорців», «польських галичан». Вихідців з Російської імперії записували як «росіян», «малоросів».

Ця проблема збереглася і для наступних хвиль міграції. Доктор Серж Ціпко, аналізуючи українську еміграцію між 1919 і 1939 роками, вказував на статистичні труднощі, пов'язані з реєстрацією українців, які не мали власної держави [6]. Після розпаду імперій та Версальського договору 1919 р. українські етнічні території опинилися у складі СРСР, Польщі, Чехословаччини та Румунії. Відповідно українські емігранти подорожували з паспортами цих держав і класифікувалися за громадянством, а не за національністю. Навіть політичні біженці, які залишали Україну після поразки визвольних змагань та перемоги більшовиків (так звана друга хвиля міграції 1920 – 1930-ті рр.), часто мали

документи Ліги Націй, де їхня національність могла бути вказана як «російська».

Висновки. Таким чином, ідентифікація українських емігрантів має певні об'єктивні труднощі, пов'язані з відсутністю уніфікованих записів їх національної належності. Як правило, критерієм національної належності виступала країна, з якої прибув емігрант. Попри те, аналіз архівних документів українських громадських організацій у Великій Британії (Союзу Українців у Великій Британії – м. Манчестер та Шотландії (AUGB), Організації Українських Жінок у Великій Британії (Association of Ukrainian Women in Great Britain), Пласту, Спілки Української Молоді), церковних архівів (зокрема, храму Успіння Пресвятої Богородиці у Манчестері), а також поліцейних архівів та особистих документів дозволяє реконструювати історію формування українських осередків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вербова О. Аграрна політика Польської держави міжвоєнного періоду та українське питання. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18.6. С. 127–134.
2. Лесик О. Становлення правового регулювання земельних відносин в Польщі (1919–1921 рр.). *Часопис Київського університету права*. 2020/3. С. 65–71.
3. Kormylo Peter. «Scotland's Ukrainians – Their Story». Alba Printers & Publishers, Scotland, 2022. 304 p.
4. Nebesniak, Y. A Century of Ukrainian Settlement in Manchester 1897–1997, Rome-Lviv-Manchester: «SOPVYD», 1997. 182 p.
5. Harvey L. Kaplan. «The Gorbals Jewish Community in 1901». *Journal of Scottish Historical Studies Volume 27, Issue 1*. Edinburgh University Press, 2007. 120 –121 p.
6. Cipko Serge. In Search of a New Home: Ukrainian Emigration Patterns Between the Two World Wars. *Journal of Ukrainian Studies, Vol. 16 Nos. 1-2 (Summer-Winter 1991)*. University of Toronto, Canada 2008. 261p. URL: <https://cius-archives.ca/items/show/808>